

доведення, і мірою поступок на користь "Солідарності", у другій – над можливістю співпрацювати із владою [8:348].

Спроби уряду Ярузельського поліпшити економічне становище країни за рахунок зменшення субсидій спровокували в 1988 році нову хвилю страйків. Кількість лише активних учасників сягала до 15 тис. чоловік. В цих обставинах "Солідарність" проявила непересічну швидкість політичної реакції. 45-річний Валенса зумів здобути реальне лідерство серед нового покоління бунтівників. У середині грудня було створено громадський комітет при Валенсі зі 135 інтелектуалів – щось на кшталт "тіньового кабінету". 15 комісій – "генеральних міністерств" – мали розробити програму дій. Відбулося те, що англійський "Економіст" назвав другим пришествям "Солідарності" [9:14].

Польське суспільство знаходилося на порозі радикальних змін. Завершальним поштовхом став вплив зовнішнього фактору. Загроза інтервенції з боку СРСР зникла. Радянський Союз, заклопотаний власними проблемами, не міг надалі залишитися гарантом непорушності комуністичної системи в Польщі. ПОРП, втративши останні bastiони, була змушена піти на переговори з опозицією. Це стало початком нової доби в історії Польщі, доби демократії і плюралізму, ринкової економіки і євроінтеграції [8:349].

Таким чином, не можна дати певної односторонньої відповіді на питання, чому соціалістична Польща прийшла до демократії? Цю проблему слід розглядати комплексно, як і кожне історико-суспільне явище. Демократична революція в Польщі не виникла спонтанно, вона стала наслідком цілого ряду назрілих передумов, основною з яких була, безперечно, глибока економічна та політична криза, яка десятиліттями роз'їдала правлячу систему, щоб врешті остаточно знищити її. Потужним важелем протесту польського народу стала профсоюзна організація "Солідарність", діяльність якої стимулювала пробудження революційних настроїв у суспільстві. Ім'я опозиційного лідера Леха Валенси стало символом відродження польської демократії та становлення Третьої Речі Посполитої.

Духовним провідником польської революції стала католицька церква – оплот традиційних ментально-культурних цінностей народу з його категоричним неприйняттям комуністичної ідеології, з ідеєю національної єдності та стійким досвідом індивідуального господарювання. На додачу, зовнішньополітична ситуація, яка склалася наприкінці 80-х років, сприяла поширенню радикальних настроїв серед поляків, вивільнивши весь революційний ресурс суспільства. Усі вищезазначені чинники та передумови зробили можливим дієвий початок та успішне завершення демократичних перетворень польської держави.

Література

1. Політична історія ХХ ст. / Салабай В.Ф., Панчук Л.О., Титаренко Л.А., Чуб М.П. – К.: КНЕУ, 2001. – 374 с.
2. Дем'янець В. Політична та соціально-економічна трансформація в Польщі у 90-х роках // Людина і політика. – 2000. – № 4. – С. 29-35.
3. Шоковая терапия в Польше: опыт и выводы // Международная жизнь. – 1992. – № 5. – С. 71 – 81.
4. Майорова О.Н. Эволюция партийной системы в постсоциалистической Польше // Славяноведение. – 2004. – № 2. – С. 47 – 58.
5. Гренвилл Дж. История ХХ века: люди, события, факты. – М.: Аквариум, 1999. – 896 с.
6. Гачев Г.Д. Национальные образы мира. Соседи России: Польша, Литва, Эстония. – М.: Прогресс – Традиция, 2003. – 384 с.
7. Веденева Г. Алгоритмы надежды и самообмана // Полис: Политическое исследование. – 1991. – № 5. – С. 107 – 123.
8. Tymowski M. Historia Polski. – Warszawa, 1991. – 381 s.
9. Павлова-Сильванская М. Польша: ради национального примирения // Литературная газета. – 1989. – № 5. – С. 14.

*Михайло Вівчар
наук. керівник – доц. І.І. Шумський*

СУЛЛА: ДРУЗІ І ВОРОГИ

В будь-якій державній організації існують суперечності, причиною яких стають ряд визначних політичних діячів. Не виключенням є і римська республіка, яка є центром даного дослідження. Для характеристики даної ознаки візьмемо двох політичних діячів Луція Корнелія Сулли і Гая Марія. Пересіклися ці дві особистості на службі у римській армії. Дослідження конфліктів між Суллою та Марієм, на наш погляд, є актуальним і сутнісним по дальшому

вивченні історії римської держави.

Об'єктом даного дослідження є політичні процеси, які відбувались у римській республіці.

Предметом наукового дослідження є військово-політичні події за участю Луція Корнелія Сулли і Гая Марія та безперечно римської армії.

Метою даного наукового дослідження є вивчення причин, які привели до розгорання конфліктів між обома воєноначальниками в римській армії. Цікаву та змістовну інформацію, яка цінна своїми відомостями несуть першоджерела.

Аппіан у своїй праці "Римське військо" вказує на військовий шлях обох воєноначальників від простих солдатів до справжніх командирів [2].

Крісп Гай Селюстій автор відомої праці "Історія", один із розділів цієї праці має назву "Югуртинська війна". Праця містить зародки конфліктів в середині римської армії між обома її воєноначальниками [5].

Не менш відомий римський історик Гай Светоній Тарнаквілл написав знамениту працю "Дванадцять цезарів".

Перший розділ цієї праці називається "Божевільний Юлій". Ця праця мало відноситься до обох римських воєноначальників та стосунків у римській армії. Однак, на сторінках своєї праці Транквілл згадує Суллу як вже визначного римського воєноначальника, на наш погляд, буде не зайвим використати дані цієї праці для дослідження даної проблематики [10].

Плутарх автор відомої праці "Знамениті життєписи". Праця наповнена біографічними даними про Суллу і про його конфлікт з іншим римським воєноначальником Гаєм Марієм, цим праця, на наш погляд, є змістовною для даного дослідження [9].

Безперечно широкую інформацію для даного дослідження несуть і праці сучасних авторів. Колектив авторів під керівництвом М.Н. Ботвінника створив працю "Знамениті греки і римляни". За основу колектив російських авторів взяв праці визначного історика античності Плутарха, цим і пояснюється на наш погляд важливість цієї праці для даного дослідження [3].

Своєрідну військову енциклопедію видав Ю.Н. Лубчиков. У її структурі подвиги великих особистостей різних періодів. Можна з цієї праці зробити спробу виявити причини військових конфліктів між обома великими постатями римської республіки [6].

Не менш цікава і важлива інформація міститься у праці багатомного викладу "Історія Риму". Автор цієї праці Теодор Момзен у другому томі висвітлює події, що відбувались в римській республіці і могли привести до конфлікту між обома воєноначальниками [7].

Досить корисну інформацію для даного дослідження дають також художні твори, зокрема твір грузинського автора Георгія Гуліа, який має назву "Сулла". Свою книгу грузинський автор розпочинає з вигнання Сулли прибічниками Марія з Риму і завершує останніми роками життя Сулли. Даний твір містить фактично розв'язок конфлікту між обома полководцями, але і це не мало важливий фактор у даному дослідженні.

Американська письменниця Колін Макалоу написала книгу "Травяної венки", яка відіграє не останнє місце у даному дослідженні. Дана праця тією чи іншою мірою торкається конфлікту Сулли і Марія, що є важливим для даного дослідження.

І ще один художній твір Міллія Мізерського, який так і називається "Марій і Сулла". Автор в даному творі помістив причини конфлікту його розгорання і розв'язання пов'язаного із смертю Марія. Цим дана праця є на наш погляд корисною для наукового дослідження.

Вперше Сулла зустрівся з Марієм коли був відправлений родичами офіцером в його штаб, який саме відправлявся в африканський похід. Римська держава являла собою напередодні Югуртинської війни сильну політичну військову організацію. Але контроль не був досконалим над всіма завойованими територіями. Цей фактор власне привів до ряду війн, які кардинально змінили ситуацію в Римській державі. Югуртинська війна ще й до того першим етапом піднесення військової майстерності Лугрія Корнелія Сулли, водночас це була деякою мірою втрата позицій ще одним визначним політиком Риму Гаєм Марієм.

Перші спроби війни з Югуртом успіху не дали. І тоді до командування у римській армії усунувши консула Метелю приходив Гай Марій, провівши перед тим реформу у військовій галузі. Його помічником був нікому невідомий Луцій Корнелій Сулла. Але не дивлячись на брак досвіду у військовій справі, Сулла за словами Азімова "був дуже вправним воєначальником", далеко у розумових властивостях переважаючи Марія, чії симпатії були на стороні консерваторів [1:181].

Римляни розбили нумідійську армію і за допомогою войовничих якостей Луція Корнелія Сулли, скованого Югурту було доставлено в римський табір. Важкий африканський похід

закінчився [3:336;9:39;6:326;5:10].

Югуртинська війна завершилася перемогою Риму, але чи були задоволені самі римляни цим успіхом? Командував армією у Нумідії Гай Марій, природньо лаври переможцям повинен був отримати саме він. Але по іншому думали прості жителі Риму (війну виграв Сулла а не Марій), – говорили вони [1:182].

Гай Марій планував успішними завершенням Нумідійської війни здобути титул консула, а натомість отримав втрачений авторитет і повагу в римському суспільстві а на додаток політичного опонента і в майбутньому незмінного ворога – Луція Корнелія Суллу. Римський уряд після завершення війни з Югуртою мав два досвідчених військових командири і завдання уряду полягало в тому, щоб знайти компроміс між цими двома політичними діячами, як покажуть подальші події римський уряд зробити це був не в силі. Пояснюється це тим, що у римському уряді існували прихильники, як Сулли так і Марія. І через ці суперечки в середині самого уряду у римській державі в майбутньому, ще не раз прозвучали військові постріли і не завжди на користь Риму.

Саме в цей час коли в римській державі назрівав конфлікт з вчорашніми героями Югуртинської війни, Риму почала загрожувати нова небезпека. З боку германських племен кимвірів і тевтонів [3:337].

Азі мов називає навалу варварів грубими нетесаними людьми з північних країн Європи, які ніколи не чули про Рим.

Римляни – продовжує Азімов називали їх кімарами. Вони двічі перемагали римські армії, які були направлені, щоб зупинити їх, але не здійснювали ніяких спроб увірватись на територію самої Італії. Вони задовольнялись тим, що вбивали воїнів, які ставали в них на шляху: заявляли, що шукають землю, в якій вони могли б поселитися. В пошуках такої землі вони прийшли в Іспанію [1:183].

В 102 р. Марію вдалося знищити майже усіх варварів біля міста Акви Секетієві, так закінчилася діяльність союзників кимвірів – тевтонів, а в 101 р. біля міста Верцелли, були розбиті кимвіри. Римляни перемогли, але саме після цієї перемоги конфлікти між героями війни з Югуртою, Суллою і Марієм розгорнувся з новою силою [1:184-185;3:337;11:157]. Дійшло навіть до того, що Марій перестав довіряти Суллі важливі завдання, що призвело до остаточного розриву між ними і Сулла опинився у штабі другого консула аристократа Катула, який відкрив йому шлях до слави [3:337].

На наш погляд саме в цей період Корнелій Сулла і Гай Марій заклали фундамент майбутньої громадянської війни. Потрібно сказати що підчас війни, описаної вище Сулла підвладнив велику частину англійських варварів, а коли у римлян за словами Плутарха вийшло продовольство, прийняв цю турботу на себе заpastись стільки, що воїни Катула (нового начальника Сулли) не тільки самі не знали нівчому потреби, а й змогли поділитися з людьми Марія. Цим Сулла, по його власних словах, розізлив Марія. І ось ворожнеча, така не значна по дитячому дрібна в своїх витоках, але потім через криваві міжусобиці і жорстокі смуги привела до тиранії і повного руйнування справ в державі [9:39-40;3:337].

Після претури Суллу посилають в Каппадокію пише Плутарх, як було повідомлено, щоб повернути туди Аріобарзана, а насправді щоб втихомирити Мітрідата, який не в міру дійовий ледь не вдвоє збільшив свою могутність і державу. Військо, яке Сулла привів з собою, було невелике, але за допомогою ревних союзників він перебив багато каппадокійців і ще більше тих, що приймали на допомогу арм'ян, вигнав Гордія і висунув на царя Аріобарзана [9:40].

Повернувшись зі Сходу на батьківщину зразу попав в хвилю тривожних подій. Спочатку була спроба у Римі взяти владу народною партією. Але прихильники цієї партії діяли нерішуче, ще й до того їх зрадив Гай Марій, який заслужив славу у війні з кемвірами і тевтонами, перетворився на зрадника і збанкрутілого політика. Таким чином спроба залишилась лише спробою.

Незадовго після цього, в Римі вибухнуло повстання італіків, яке ще носило назву "Союзницької війни". Це було важким випробуванням для римського народу. Італіками люди, які пройшли римську військову виучку, і власне нівчому не поступались римській армії.

Командування армією було доручено Суллі. Сулла переміг самнітів – одного з найбільш войовничих італійських племен, остаточно відкинув в тінь славу Гая Марія. Він на цьому не зупинився і взяв навіть столицю самнітів місто Бувіан. Після цього повстання пішло на спадок [3:338].

В 87 р. до н. е. Сулла, як пише Лучченков був вибраний консулом і дістав наказ вести

війська на першу війну з понтійським царем Мітрідатом[6:326]. Але прихильники народної партії висунули на головнокомандувача римської армії Гая Марія. Однак уряд вибрав Суллу головнокомандуючим як було вже сказано вище.

Лубченков пише, що Сулла вже встиг відправити Компанію до війська, щоб звідти відплисти до Понту, як несподівано взнав що в Римі партія під керівництвом народного трибуна Публія Сульпіція Руфа звільнила Суллу від командування і передала консульську владу Марію[6:326]. В ході вуличних заворушень Сулла був змушений передати командування армії своєму політичному противнику – Гаю Марію. Радості прихильників народної партії не було меж. Але ця радість була занадто рання: Сулла приславши пильність противника рядом поступків, втік до своєї відданої армії, яка пройшла з ним через усю "Союзницьку війну" [3:339-340]. Саме Сулла, за словами Момзена, був людиною з холодним і чітким розумом. В його очах суверенний римський народ був зборищем черні, герой битви при Ави Скетієві – збанкрутілим лихварем, формальна законність пустою фразою, а сам Рим місто з напівзруйнованими стінами[7:187].

Перебуваючи в оточенні своєї армії Сулла, за словами Гуліа, відносно подій, які відбувались у Римі сказав "Так, я не чекав цього. Бо така логіка речей. Така філософія зради" [4:513]. Сулла перебуваючи в Неаполі – за словами Гуліа готувався до походу на Рим[4:519]. До цього моменту жоден генерал, жоден військовий командир не смів навіть подумати про такий вчинок. Айзек Азімов згадує що до цього часу лише Коріолан, за чотири століття до цього атакував своє рідне місто, але він стояв на чолі ворожої армії[1:199;10:2]. Але Сулла чудово розумів, що саме таким сміливим кроком можна здобути повагу й авторитет у Римській державі. На чолі шести легіонів Сулла увірвався в Рим, розгромивши на вуличних боях наспіх зібрані Марієм сили. Також він змусив народні збори і сенат об'явити своїх найголовніших противників зрадниками батьківщини. Для забезпечення спокою в період своєї відсутності Сулла залишився на деякий час в Римі, де до наступного року дочекався консульських виборів[3:340;6:326;1:199;7:188-189]. Після цього Суллі вдалося отримати перемогу у війні з Мітрідатом. Римська держава певною мірою вирішити свої зовнішні проблеми. Але Мітрідат був хитрим і мудрим політиком і ще не раз загрожував інтересам Римської держави. Але з початку був підписаний Дарданський мир і почалися міжусобиці в середині самої римської державної організації. Сулла отримав ряд важливих для римської держави перемог. Однак перемоги Сулли, пише Батвінник, були зведені до нуля подіями які в цей час розвивались в Римі[3:342]. У той час як Сулла боровся з Мітрідатом у Рим повернувся Марій, якого визвали з заслання за словами Азімова, Канаул Цинна[1:201]. Однак Марій в цей час мав уже біля 70 років і його ослаблений різними життєвими негараздами організм почав давати збої. Він захворів лихоманкою, під час хвороби яка тривала сім днів, він марив битвами та перемогами над Мітрідатом. Помираючи Марій заздрив своєму більш щасливому супернику[8:504].

Після цього Сулла легко переміг своїх супротивників, прихильників Марія і в результаті важких боїв Суллі вдалося знищити консула Цинну, і покінчив життя самогубством ще один ворог Сулли Марій молодший. Це була повна перемога Сулли і після цього, а у Римі була встановлена його військова диктатура.

Прийшовши до влади Сулла щедро винагородив своїх воїнів. Із конфіскованих земель учасників сулланських походів наділяли земельними наділами. Кожен воєн дістав до 30 югерів родючої землі.

Так фактично завершилися стосунки Сулли з його ворогом Гаєм Марієм із його хорошими добрими відданими друзями в обличчі римської армії. Коли Сулла помер на його могилі був помічений напис "В цій могилі лежить людина, яка зробила багато зла своїм ворогам і багато добра своїм людям" [9:51]. Але все ж таки варто зазначити, що його злі вчинки були велінням часу і були направлені проти його ворогів. Сулла мав авторитет серед своїх друзів, він був готовий будь-якої хвилини прийти їм на допомогу, що й показує Суллу, як справжнього, якщо можна так сказати справедливого політичного діяча римської республіки.

Література

1. Азімов Айзек. Римська республіка, от семи царей до республиканского правления / Пер. с англ. Ю.А. Алакиной. – М.: ЗАО центр. полиграф, 2003. – 300 с.
2. Аппиан. Римские войны: Изд-во "Алетейя" – СПб. – 1994.
3. Знаменитые греки и римляне. Авторы и составители: Ботвинник М.Н. и Рабинович М.Б. – СПб.: издательство "Эпоха", 1993. – 446 с.
4. Рулиа Г. Фараон Эхнатон. Человек из Афин. Сулла. – М.: Советский писатель, 1973. – 784 с.
5. Крисп Гай Селлюстий. "Сочинения". – М.: Ладомир, ООО "Фирма издательство АСТ", 1999. –

750 с.

6. Лубченков Ю.Н. Все полководцы мира. Древний мир. Средние века. – М., 2001. – 432 с.
7. Момзен Т. История Рима. Т.2: От битвы при Пидне до смерти Суллы. – СПб: "Наука", "Ювента", 1994. – 336 с.
8. Остерман. Римская история в лицах. – М., 1997. – 623 с.
9. Плутарх. Избранные жизнеописания. В 2 т. Т.2, – М.: Правда, 1990. – 608 с.
10. Транквилл Гай Светоний. Жизнь двенадцати цезарей. – М.: Ладомир, ООО "Фирма издательство АСТ", 2000. – 944 с.
11. Шофман А.С. Древний мир в лицах и образах. Книга для чтения. – Казань: Издательство казанского ун-та, 1999. – 213 с.

*Ірина Гавліч
наук. керівник – доц. В.Д. Шенетюк*

ДМИТРО ВІТОВСЬКИЙ В РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПОДІЯХ У ЛЬВОВІ 1 ЛИСТОПАДА 1918 РОКУ

Розбудова незалежної держави можлива лише за умови поваги до власних сторінок історії, повернення із забуття сотень імен і історичних фактів з історії українського народу. У продовж десятиліть офіційна радянська історіографія поставила поза законом історію західноукраїнського визвольного руху. Ця ж доля спіткала і його керівників. Не оминув гіркої участі і Дмитро Вітовський – ідеолог стрілецької політичної думки, державний і військовий діяч Західно-Української Народної Республіки. Але ще й сьогодні роль Дмитра Вітовського часто не дооцінюється в реалізації листопадового повстання 1918 року в результаті якого виникла ЗУНР. Саме тому нам слід ще раз звернутися до дослідження тих величних, але водночас і трагічних подій.

Перша світова війна та жовтневі події в Росії стали факторами, які кардинально змінили співвідношення міжнародних сил та геополітичне обличчя світу. Багатівіковій імперії захиталися під потужним тиском революційних вітрів. Восени 1918 року Австро-Угорщина стояла на порозі розпаду. Намагаючись врятувати ситуацію, імператор Карл видав 16 жовтня маніфест "Моїм вірним народам" про перетворення монархії у федеративну державу, в якій кожний народ, на території свого проживання, створив би власний державний організм. В маніфесті закликалися парламентських послів різних народів створити власні сейми, які мали б представляти новостворені держави. Але маніфест мав загальний характер. В ньому нічого не говорилося про конкретну ситуацію в Східній Галичині. Хто має бути там при владі: поляки, які твердять про свої права на цей край, чи українці, що становлять абсолютну більшість місцевого населення? [4:135]

За таких обставин законопослушні українські послы австрійського парламенту, депутати галицького й буковинського сеймів, лідери політичних партій і греко-католицького духовенства 18 жовтня 1918 року утворили у Львові Українську Національну Раду, головою (президентом) якої став Євген Петрушевич. Нове представницьке утворення одразу поставило питання про об'єднання західноукраїнських земель в одне ціле і проголошення Української держави. Така позиція українців вступила в протиріччя з намірами поляків, які вже 28 жовтня у Кракові створили Польську Ліквідаційну Комісію, що мала на меті перейняти владу від Австрійської адміністрації Галичини у свої руки (в тому числі і в Східній Галичині) та передати її польському урядові у Варшаві.

За таких обставин на передній план боротьби за Українську державу виступили українські військові сили, очолювані Центральним Військовим Комітетом. Заснування таємної Української військової організації сягає першої половини вересня 1918 року. До керівної групи, яку пізніше назвали ЦВК увійшли поручник Рудницький, четар Караван, хорунжий Ватран і хорунжий Бараник та четар Огоновський. Метою створення таємної військової організації було завдання "повести серед доступних військових частин пропаганду на користь української справи й організувати українське вояцтво з різних формацій австрійської армії в одну таємну військову силу, яка на випадок розвалу Австро-Угорської держави виступила би на захист українських земель". [9:31]

Стрілецькі представники висували кандидатом на посаду керівника української військової сили сотника УСС Дмитра Вітовського. Збори старшин УСС у Вишніці 20 жовтня підтримали його кандидатуру і висловились за те, щоб у Львові на випадок перевороту полк січових стрільців на Буковині перейшов під керівництво отамана Осипа Букшованого, а не